

Sygn. akt I CNP 1/07

POSTANOWIENIE

Dnia 21 lutego 2007 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Tadeusz Wiśniewski

w sprawie ze skargi T.J. o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego
wyroku Sądu Okręgowego w W.

z dnia 31 sierpnia 2004 r., sygn. akt [...],

w sprawie z powództwa Spółdzielni Inwalidów A.

przeciwko T.J.

o zapłatę,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 21 lutego 2007 r.,

odrzuca skargę.

Uzasadnienie

Wyrokiem z dnia 31 sierpnia 2004 r. Sąd Okręgowy w W. oddalił apelację pozwanego od wyroku Sądu Rejonowego w W. z dnia 18 października 2002 r.

W związku ze wskazanym wyrokiem Sądu Okręgowego pozwany wniósł o stwierdzenie jego niezgodności z prawem.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Z dniem 6 lutego 2005 r. w sposób istotny znowelizowane zostały przepisy kodeksu postępowania cywilnego, bowiem ustawą z dnia 22 grudnia 2004 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz.U. z 2005 r., Nr 13, poz. 98, dalej – ustawa z dnia 22 grudnia 2004 r.) w tytule VI księgi pierwszej części pierwszej tego kodeksu dodano dział VIII, zatytułowany „Skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia” (art. 424¹ - 424¹²). Wprowadzenie do kodeksu postępowania cywilnego nowego rodzaju postępowania przed Sądem Najwyższym wiąże się z dokonaną - ustawą z dnia 17 czerwca 2004 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 162, poz. 1692; dalej – ustawa z dnia 17 czerwca 2004 r.) - nowelizacją kodeksu cywilnego w zakresie uregulowania odpowiedzialności organów władzy publicznej za szkodę wyrządzoną niezgodnym z prawem jej działaniem. Przepis art. 417¹ § 2 znowelizowanego kodeksu cywilnego stanowi bowiem, że jeżeli szkoda została wyrządzona przez wydanie prawomocnego orzeczenia lub ostatecznej decyzji, jej naprawienia można żądać po stwierdzeniu we właściwym postępowaniu ich niezgodności z prawem. Odnosi się to również do wypadku, gdy prawomocne orzeczenie lub ostateczna decyzja zostały wydane na podstawie aktu normatywnego niezgodnego z Konstytucją, ratyfikowaną umową międzynarodową lub ustawą. W sytuacji określonej w tym przepisie ustawodawca uzależnił więc możliwość dochodzenia naprawienia szkody od uprzedniego stwierdzenia we właściwym postępowaniu, że orzeczenie nie było zgodne z prawem. Aczkolwiek nowelizacja przepisów prawa materialnego weszła w życie z dniem 1 września 2004 r. (art. 6 ustawy z dnia

17 czerwca 2004 r.), to wymagane „właściwe postępowanie”, mające na celu uzyskanie prejudycjalnego stwierdzenia niezgodności orzeczenia z prawem, uregulowano dopiero we wskazanych wyżej art. 424¹ - 424¹² k.p.c. Można więc przyjąć, że w okresie od 1 września 2004 r. do 5 lutego 2005 r. wobec braku odpowiedniego instrumentarium procesowego przysługującego poszkodowanym w ramach regulacji odpowiedzialności za wyrządzenie szkody, której źródłem były orzeczenia sądowe, istniała tzw. luka realizacyjna.

Zaznaczyć trzeba, że stosownie do art. 424¹ § 1 k.p.c., skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia przysługuje od prawomocnego orzeczenia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, gdy przez jego wydanie stronie została wyrządzona szkoda, a zmiana lub uchylenie tego orzeczenia w drodze przysługujących stronie środków prawnych nie było i nie jest możliwe. W wyjątkowych natomiast wypadkach, gdy niezgodność z prawem wynika z naruszenia podstawowych zasad porządku prawnego lub konstytucyjnych wolności, albo praw człowieka i obywatela, skarga przysługuje także od prawomocnego orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie wydanego przez sąd pierwszej lub drugiej instancji, jeżeli strony nie skorzystały z przysługujących im środków prawnych, chyba że jest możliwa zmiana lub uchylenie orzeczenia w drodze innych przysługujących stronie środków prawnych (art. 424¹ § 2 k.p.c.).

W omawianym zakresie powyższa nowela procesowa weszła w życie z dniem 6 lutego 2005 r. (art. 6 in princ. ustawy z dnia 22 grudnia 2004 r.). Nie zawiera ona przepisu, który by dawał odpowiedź na pytanie czy instytucję skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia stosuje się do orzeczeń sądowych wydanych przed wejściem jej w życie. Jeżeli bowiem chodzi o normy intertemporalne, to dotyczą one innych zagadnień procesowych (art. 3 i 4 ustawy z dnia 22 grudnia 2004 r.). Brak wyraźnego uregulowania, z którego wynikałoby stosowanie z mocą wsteczną lub bezpośrednio działanie tej nowej instytucji procesowej, nie przesądza sam przez się o niedopuszczalności stosowania jej do orzeczeń wcześniejszych, wszak odmienny wniosek może wynikać z celu tej instytucji lub z innych względów.

Rozwiązania problemu z pewnością nie można poszukiwać w treści art. 424⁶ § 1 k.p.c., w myśl którego, skargę wnosi się do sądu, który wydał zaskarżone orzeczenie, w terminie dwóch lat od dnia jego uprawomocnienia się. Przepis ten bowiem nie jest przepisem międzyczasowym i normuje wyłącznie kwestię terminu do wywiedzenia tej skargi. Przewidziany w tym przepisie dwuletni termin rozpoczyna wprawdzie swój bieg od chwili uprawomocnienia się orzeczenia, niemniej jednak w żadnym razie nie świadczy to, nawet pośrednio, że zaskarżeniem w drodze omawianej skargi objęte zostały orzeczenia, które uprawomocniły się nie dawniej niż dwa lata przed wejściem w życie ustawy z dnia 22 grudnia 2004 r.

W tej sytuacji znaczenie uzyskuje okoliczność, że wprowadzenie do krajowego porządku prawnego instytucji skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia łączyło się z ustawową koniecznością zapewnienia poszkodowanemu realnej możliwości dochodzenia roszczeń w związku ze szkodą wyrządzoną przez wydanie prawomocnego orzeczenia. Wszak z przepisu art. 417¹ § 2 k.c. można wnosić, że stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia jest bezwzględną przesłanką odpowiedzialności z tego tytułu.

Jeżeli chodzi o regulację materialnoprawną, to kwestia intertemporalna przedstawia się jasno, gdyż w ustawie nowelizacyjnej z dnia 17 czerwca 2004 r. znajdujemy odpowiednią normę. W myśl bowiem art. 5 tej ustawy, do zdarzeń i stanów prawnych powstałych przed dniem wejścia jej w życie stosuje się przepisy art. 417, 419, 420, 420¹, 420² i 421 k.c. w brzmieniu obowiązującym do dnia wejścia w życie ustawy. Zastosowanie przytoczonego wskazania intertemporalnego oznacza, jak trafnie podkreślono w literaturze cywilistycznej, że przepisy dotychczasowe, mimo ich derogacji, będą miały zastosowanie dla oceny skutków prawnych „zdarzeń i stanów prawnych” zaistniałych przed wejściem w życie ustawy dnia 17 czerwca 2004 r. Przyjmując to stanowisko za punkt wyjścia i pozostawiając jednocześnie na uboczu – jako bezprzedmiotową w okolicznościach niniejszej sprawy - kwestę ewentualnego różnicowania, poczynając od dnia 1 września 2004 r., zasad odpowiedzialności odszkodowawczej Skarbu Państwa i samorządowych osób prawnych, należy w konsekwencji uznać,

że uregulowana w art. 417¹ § 2 k.c. odpowiedzialność za niezgodne z prawem prawomocne orzeczenie wchodzi w rachubę, jeżeli zdarzenie sprawcze w postaci wydania orzeczenia nastąpiło w dniu 1 września 2004 r. i później. Biorąc bowiem pod uwagę założenia i cele ustawodawcze, które legły u podstaw wprowadzenia do kodeksu postępowania cywilnego instytucji skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia, a także fakt, że przepisy procesowe z nią związane stanowią wraz z art. 417¹ § 2 k.c. normatywną całość, niepodobna przyjąć, iż ten szczególny środek zaskarżenia odnosi się również do orzeczeń sprzed tej daty. Innymi słowy, przeciw takiej wykładni przemawia okoliczność, że przesłanka odpowiedzialności odszkodowawczej w postaci prejudycjalnego stwierdzenia we właściwym postępowaniu niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia wymagana jest dopiero z chwilą obowiązywania art. 417¹ § 2 k.c. Skoro zaś rozważane zagadnienie ściśle łączy się z regulacją materialnoprawną, a nawet więcej, ma wręcz charakter mieszany (procesowo-materialny), to problem intertemporalny związany ze stosowaniem art. 424¹ i nast. k.p.c. należy rozwiązać tak samo jak kwestię intertemporalną dotyczącą art. 417¹ § 2 k.c., a zatem jednolicie.

Takie samo stanowisko w przedstawionym względzie zajął Sąd Najwyższy w uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 26 października 2005 r., III BZP 1/05 (OSNC 2006, nr 5, poz. 78), w której uznał, że skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia (art. 424¹ k.p.c.) przysługuje od orzeczeń, które stały się prawomocne od 1 września 2004 r. Skarżący wniósł natomiast skargę od orzeczenia, które zostało wydane i uprawomocniło się dnia 31 sierpnia 2004 r.

Z podanych względów, na podstawie art. 424⁸ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy odrzucił skargę jako niedopuszczalną.